

Syyteharkinnan joutuisuus

KANTELUT

Oikeuskanslerinvirastoon 25.6. ja 27.6.2024 saapuneissa kanteluissa OKV/1625/10/2024, OKV/1662/10/2024 ja OKV/1663/10/2024 arvosteltiin Etelä-Suomen syyttäjälleen aluesyyttäjä A:n 30.4.2024 asiassa R 21/7087 tekemää syyttämättäjäättämispäätöstä ja 28.6.2024 saapuneessa kantelussa OKV/1665/10/2024 samaan asiakokonaisuuteen liittynyttä aluesyyttäjä B:n 31.1.2024 asiassa R 19/5630/601 tekemää syyttämättäjäättämispäätöstä. Syyteharkintaratkaisujen lopputulosten ja syyttämättäjäättämispäätösten perustelujen lisäksi kanteluissa arvosteltiin syyteharkintoihin kulunutta aikaa.

MERKINTÄ

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 5 momentin nojalla oikeuskansleri siirsi kantelut OKV/1662/10/2024, OKV/1663/10/2024 ja OKV/1665/10/2024 ja apulaisoikeuskansleri kantelun OKV/1625/10/2024 valtakunnansyyttäjän käsiteltäväksi siltä osin kuin niissä arvosteltiin aluesyyttäjien syyteharkintaratkaisun lopputulosta ja syyttämättäjäättämispäätösten perusteita.

Valtakunnansyyttäjän toimisto on toimittanut oikeuskanslerinvirastoon tiedoksi apulaisvaltakunnansyyttäjän 23.9.2024 (SY/1959/2024) ja 25.9.2024 (SY/1901/2024) tekemät päätökset olla ottamatta uudelleen ratkaistavakseen kanteluissa arvosteltuja aluesyyttäjien ratkaisemia asioita. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut aluesyyttäjien selostaneen syyttämättäjäättämispäätöstensä perusteluissa asianmukaisesti esitutkinnassa kertyneen näytön sekä siitä tekemänsä oikeudelliset johtopäätökset. Päätöksistä on ilmennyt asiaan soveltuvien epäiltyjen rikosnimikkeiden arviointi suhteessa rikosten tunnusmerkistötekijöihin, eikä asioissa ollut tullut ilmi mitään muitakaan seikkoja, joiden vuoksi valtakunnansyyttäjän olisi tullut ottaa ne uudelleen ratkaistavakseen.

SELVITYS

Kanteluissa arvostellun syyteharkinnan hitauden osalta apulaisvaltakunnansyyttäjä on antanut 25.9.2024 ja 28.10.2024 päivätyt lausunnot, joiden oheen on liitetty Etelä-Suomen syyttäjäalueen lausunto sekä aluesyyttäjä A:n selvitys, sekä 12.5.2025 päivätyn lisälausunnon, jonka liitteenä on ollut apulaisoikeuskanslerin pyytämä aluesyyttäjä B:n selvitys ja Etelä-Suomen syyttäjäalueen lisälausunto.

RATKAISU

Arviointi

Kanteluissa tarkoitetut asiat olivat saapuneet Etelä-Suomen syyttäjäalueelle 6.9.2019 (R 19/5630/601) ja 22.3.2021 (R 21/7087). Ensimmäisen syyttäjän käsitellessä asioita ne olivat olleet pääosin poliisilla lisätutkinnassa. Toiselle syyttäjälle asiat oli jaettu vain väliaikaisesti noin kahden viikon ajaksi. Asiassa ei ole ilmennyt aihetta arvostella mainittujen syyttäjien menettelyä.

Asiassa saadun selvitysten perusteella lisätutkinnot olivat valmistuneet syyskuussa 2022, minkä jälkeen asiat oli 3.10.2022 jaettu aluesyyttäjä B:lle. B oli ratkaissut asian R 19/5630/601 syyttämättäjäättämispäätöksillä 31.1.2024 (nrot 24/1145–1147) viimeisenä työpäivänään ennen jäämistään opintovapaalle. Asiaa R 21/7087 B ei ollut ratkaissut, vaan se oli helmikuussa 2024 jaettu aluesyyttäjä A:lle.

Muun ohella epäiltyä ihmiskauppaa koskeneessa asiassa R 19/5630/601 B totesi syyttämättäjäättämispäätöstensä perusteluissa, että menettely voisi tulla arvioitavaksi myös rikoslain 47 luvun 3 a §:n mukaisena kiskonnantapaisena työsyryntänä, mutta tältä osin syyteoikeus oli vanhentunut, sillä epäillyn menettelyn päättymisestä oli kulunut yli viisi vuotta. Päätöksistä ilmenee

kiskonnantapaisen työsyRJinnän syyteOikeuden vanhentuneen B:n syyteharkinnan aikana loka-kuussa 2023. Lisäksi B:n tekemistä syyttämättä jättämis päätöksistä ilmenee yhden epäillyn rekisterimerkintärikoksen syyteOikeuden vanhentuneen joulukuussa 2022.

Asiassa R 21/7087 aluesyyttäjä A oli 30.4.2024 tehnyt päätöksen syyttämättä jättämisestä. Hän oli todennut päätöksensä perusteluissa muun ohella, että menettelyä oli tutkittu kiskonnantapaisena työsyRJintänä, mutta syyteOikeus siitä oli kahden asianomistajan osalta jo vanhentunut. Päätöksen perusteluista ilmenee syyteOikeuden vanhentuneen mainituilta osin helmikuussa 2024 eli asioiden ollessa B:n syyteharkinnassa. Kahden asianomistajan osalta syyteOikeus oli ollut vanhentumassa toukokuussa 2024. Perusteluissaan A oli todennut, että menettelyä voitaisiin arvioida myös mahdollisena ihmiskauppana tai törkeänä kiskontana, joiden syyteOikeus ei vielä ollut vanhentunut kenenkään asianomistajan osalta. A jätti kuitenkin syytteen nostamatta näiltä osin, koska asiassa ei ollut olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi.

A:n tehdessä 30.4.2024 päätöksen syyttämättä jättämisestä syyteOikeus kiskonnantapaisesta työsyRJinnästä oli kerrotuin tavoin kahden asianomistajan osalta jo vanhentunut ja kahden asianomistajan osalta vanhentumassa toukokuussa. Asian käsitellyn viivästyminen on jättänyt asianomistajat osin vaille mahdollisuutta käyttää toissijaista syyteOikeuttaan.

Minulla ei edellä kerrotusta huolimatta ole aihetta arvostella A:n menettelyä ottaen huomioon, että hän oli suorittanut syyteharkinnan noin 2,5 kuukauden kuluessa siitä, kun asia R 21/7087 oli jaettu hänen käsiteltäväkseen. Kyse on ollut laajasta rikosasiasta, jossa pelkästään esitutkintapöytäkirja on selvitysten mukaan sisältänyt noin 1 300 sivua. Yhdyn näin ollen apulaisvaltakunnansyyttäjän arvioon, jonka mukaan A on ottaen huomioon asian laatu ja laajuus suorittanut asiassa syyteharkinnan viivytyksettä. Asian käsittelyn olennainen viivästyminen oli tapahtunut jo ennen asian siirtymistä hänen käsiteltäväkseen.

Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 9 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänänsä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla. Säännös velvoittaa lähtökohtaisesti syyttäjää huolehtimaan joutuisasti kaikista rikosvastuun toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä.

Valtakunnansyyttäjän ohjeessa ([VKS 2016:4](#)) syyttäjän tehtävien kiireellisyydestä ja etusijajärjestyksestä on todettu, että yleisen joutuisuusvaatimuksen lisäksi syyttäjän tehtävien hoitamiseen liittyy myös monia erityisiä lakisääteisiä kiireellisyysperusteita, joiden nojalla tietyt tehtävät on asetettava etusijalle muihin tehtäviin nähden. Ohjeessa todetaan, että myös syyteOikeuden vanhentumista koskeva rikoslain 8 luku sisältää syyttäjän tehtävässä huomioitavia määräaikoja

koskevia säännöksiä. Vaikka niiden ensisijaisena tarkoituksena ei olekaan säännellä rikosasioiden käsittelyn kiireellisyyttä, saavat ne syyteoikeuden vanhentumisen lähestyessä kiireellisyysperusteen luonteen ja velvoittavat syyttäjää asettamaan vanhentumisuhan alla olevan asian etusijalle muihin tehtäviinsä nähden. Ohjeessa myös todetaan, että syyttäjäyksikön on valvottava ja tarvittaessa huolehdittava työnjohtotoimin siitä, että kiireellisiksi merkityt asiat hoidetaan etusijalla muihin tehtäviin nähden ja että niiden käsittelyyn liittyviä määräaikoja noudatetaan.

Asian R 19/5630/601 osalta B on selvityksessään todennut tullessa syyteharkinnan aikana syksyllä 2023 tietoisesti siitä, että asiassa voisi tulla kyseeseen epäillyn ihmiskaupan vaihtoehtoisena rikosnimikkeenä kiskonnantapainen työsyryntä. B:n mukaan kyseinen rikosnimike ei ilmennyt esitutkintapöytäkirjan rikosnimikkeistössä eikä syyteharkinnan suorittaminen ollut enää mahdollista ennen syyteoikeuden vanhentumista loppuvuodesta 2023. Joulukuussa 2022 syyteoikeudeltaan vanhentuneen rekisterimerkintärikoksen osalta B on todennut, että syyteharkintaa ei kyseisen rikosnimikkeen osalta olisi ollut mahdollista suorittaa loppuun ennen syyteoikeuden vanhentumista asian laadun ja laajuuden sekä hänen työtilanteensa huomioon ottaen.

Asian R 21/7087 osalta B on selvityksessään todennut, että syyteoikeus ei esitutkintapöytäkirjan kansilehtimerkinnän perusteella ollut vanhentumassa ennen heinäkuuta 2024. Vanhentumisvaara oli kuitenkin kahden asianomistajan osalta käsillä loppuvuodesta 2023, mutta B ei kykene muistamaan, milloin hän oli vanhentumisvaaran havainnut. B on todennut, että asia oli tarkoitus ratkaista samassa yhteydessä asian R 19/5630/601 kanssa, mutta aika ei yksinkertaisesti siihen riittänyt, vaikka hän ilmoittamansa mukaan oli tehnyt huomattavan pitkiä työpäiviä ennen opintovapaalle jäämistään.

Selvityksessään B on tuonut esille, että molemmat asiat olivat laadultaan ja laajuudeltaan jokseenkin poikkeuksellisia. Pelkästään asian R 19/5630/601 esitutkintapöytäkirja sisälsi noin 1 300 sivua, minkä lisäksi asiassa oli useita lisätutkintapöytäkirjoja. Asian R 21/7087 pöytäkirja oli laajuudeltaan noin 1 200 sivua, minkä lisäksi myös kyseisessä asiassa oli useampia lisätutkintapöytäkirjoja. B on vielä tuonut ilmi, ettei hän ollut aikaisemmin oikeastaan lainkaan käsitellyt ihmiskauppaa tai kiskonnantapaista työsyryntää koskevia asioita.

B:n selvityksen mukaan asiat oli jaettu hänelle hänen aloittaessaan syyttäjälueella määräaikaisena aluesyyttäjänä lokakuussa 2022, jolloin hänen aiempi syyttäjäkokemuksensa oli muodostunut ainoastaan kuuden kuukauden mittaisesta apulaissyyttäjäkaudesta. Aloittaessaan määräaikaisena aluesyyttäjänä hänelle oli lisäksi jaettu syyteharkintaan runsaasti huomattavan vanhoja rikosasioita. Näistä osa oli vanhentumisvaarassa olevia asioita, minkä lisäksi juttukantaan lukeutui merkittäviä määriä nuorten vastaajien ja nuorten asianomistajien asioita. Lisäksi syyteharkinnassa oli eritoten keväällä 2023 ollut useita asioita, joissa epäillyt olivat vangittuina.

Etelä-Suomen syyttäjäalueen apulaispäälikkö on todennut lausunnossaan, että B:llä on ollut ratkaistavanaan useita lakisääteisesti kiireelliseksi määrättyjä sekä pakkokeinoja käsittäneitä asioita. Hän on viitannut lausunnossaan lisäksi 1.10.2023 voimaan tulleeseen oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 13 §:n 3 momentin uudistukseen, joka oli aiheuttanut alle 18-vuotiaisiin kohdistuneiden rikosasioiden käsittelyn priorisointitarpeen syyttäjäalueella. Lausunnon mukaan aluesyyttäjät ovat tietoisia valtakunnansyyttäjän yleisestä ohjeesta VKS 2016:4 syyttäjän tehtävien kiireellisyydestä ja etusijajärjestyksestä ja ovat sitä parhaan kykynsä mukaan noudattaneet.

Asiassa B:n ratkaistavaksi oli jaettu kaksi tavanomaista laajempaa ja oikeudellisesti vaativaa rikosasiaa. Voin yhtyä apulaisvaltakunnansyyttäjän esittämään näkemykseen, että vaativuudeltaan tämän tasoisten ja Etelä-Suomen syyttäjäalueella jo pitkään vireillä olleiden asioiden jakamista varsin lyhyen syyttäjäkokemuksen omaavalle B:lle voidaan arvostella, varsinkin kun hänen hoidettavanaan on samanaikaisesti ollut suuri määrä muita rikosasioita. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on lausunnossaan todennut tiedossaan kuitenkin olevan, että Etelä-Suomen syyttäjäalueella joudutaan syyteasioiden ruuhkaantumisen ja syyttäjien suuren vaihtuvuuden vuoksi jakamaan huomattavasti enemmän vaativia asioita kokemattomille syyttäjille kuin muilla syyttäjäalueilla.

Asiassa R 19/5630/601 syyteharkinta B:llä kesti noin 1 vuoden ja 3 kuukautta. Yhtä kauan B:llä oli syyteharkinnassaan myös samaan asiakokonaisuuteen liittynyt asia R 21/7087, jota hän ei ratkaissut ennen jäämistään virkavapaalle helmikuussa 2024. Asiat olivat B:llä syyteharkinnassa verraten pitkään ilman merkittäviä toimenpiteitä. Syyteharkintojen aikana epäiltyjen rikosten syyteoikeudet osin jo vanhentuivat ja toinen asia jäi B:ltä lisäksi vielä ratkaisematta.

Syyteoikeuksien vanhentumisten ohella syyteharkinnan viipymisen arvioinnissa merkityksellistä on myös se, että asioiden kokonaiskäsittelyajat ovat olleet varsin pitkät, sillä ne olivat tulleet vireille syyttäjäalueella jo vuosina 2019 ja 2021. Kyse on ollut laadultaan vakavista ja asianosaisille merkittävistä rikosepäilyistä, joissa näyttö oli syyttämättäjäättämispäätösten perustelujen mukaan rakentunut pitkälti asianomistajien kertomusten varaan. Mitä vahvemmin rikosasian näyttö rakentuu henkilötodistelun varaan sitä merkittävämmän haitan käsittelyn viipyminen aiheuttaa todistelulle ja sitä kautta näytön arvioinnille.

Edellä todetuin perustein syyteharkintaa ei ole näkemykseni mukaan suoritettu Etelä-Suomen syyttäjäalueella asioissa R 19/5630/601 ja R 21/7087 lain edellyttämällä joutuisuudella. Moitittavuutta osin vähentävänä seikkana voidaan todeta, etteivät epäiltyjen vakavimpien rikosten syyteoikeudet olleet vanhentuneet.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän toteamalla tavalla B:n vähäinen syyttäjäkokemus on todennäköisesti väistämättä vaikuttanut rikosasioiden syyteharkinnan viipymiseen sekä siihen, että hän oli

ryhtynyt arvioimaan vaihtoehtoisia rikosnimikkeitä syyteharkinnassa vasta syksyllä 2023. Etelä-Suomen syyttäjälueen lausunnoista ei ilmene B:n työtilannetta tai rikosasioden syyteoikeuden vanhentumista seurattuna, vaikka B:n selvityksen mukaan hänellä ei ole ollut tosiasiallisesti aikaa laajan ja vaativan rikosasian syyteharkinnan suorittamiseen hänelle jaettujen muiden rikosasioiden kiireellisyysperusteista ja lukuisista istuntopäivistä johtuen. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on myös lausunnossaan todennut, että asioissa ei ole tietojärjestelmään tehdyissä huomautuksissa nähtävissä valtakunnansyyttäjän yleisen ohjeen VKS 2016:4 mukaista merkintää kiireellisyydestä. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on lausuntonaan todennut, ettei Etelä-Suomen syyttäjälueella ole menetelty valtakunnansyyttäjän ohjeen mukaisesti, koska asioissa syyteoikeuden vanhentumisvaaraa ei ole valvottu eikä siihen kiinnitetty huomiota ohjeen edellyttämällä tavalla.

Edellä esiin tuotujen apulaisvaltakunnansyyttäjän esittämien näkemysten lisäksi totean pitäväni huolestuttavana sitä, ettei selvityksestä ole käynyt ilmi syyttäjälueella varaudutun asioiden jakamisessa tai työnjohdollisin toimin muutoinkaan B:n poisjäämiseen siten, että tämä olisi kyennyt ratkaisemaan samaan asiakokonaisuuteen kuuluvat asiat itse ennen opintovapaataan. Selvityksestä ei myöskään ilmene mitään hyväksyttävää selitystä sille, että samaa asiakokonaisuutta ja samanlaisia oikeudellisia kysymyksiä käsittäneitä rikosasioita ei ratkaistu samalla kertaa. Jo prosessitaloudellisista syistä olisi ollut tärkeää, että B olisi kyennyt itse ratkaisemaan molemmat asiat sen sijaan, että toinen asioista oli jouduttu jakamaan aluesyyttäjä A:lle, joka oli joutunut perehtymään samaan laajaan asiakokonaisuuteen ja tekemään syyteharkinnan pikaisesti rikosten syyteoikeuden vanhentumisen lähestymisen johdosta.

Edellä todetuista perusteista kohdistan asiassa toimenpiteeni aluesyyttäjä B:n sijaan Etelä-Suomen syyttäjälueelle, joka Syyttäjälaitoksesta annetun lain 5 §:n 1 momentin mukaisesti vastaa syyttäjäntehtävien järjestämisestä alueellaan käsiteltävissä rikosasioissa ja pykälän 2 momentin mukaan toimialueellaan muun ohella valvoo syyttäjien toiminnan laillisuutta ja yhdenmukaisuutta. Viranomaisen tulee huolehtia tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta myös niissä tilanteissa, kun organisaatiossa tapahtuu henkilöstövaihdoksia taikka asioiden käsittely jostain muusta syystä ruuhkaantuu.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Syyteharkintaa ei suoritettu Etelä-Suomen syyttäjäalueella kanteluissa tarkoitetuissa asioissa lain edellyttämällä joutuisuudella. Kiinnitän Etelä-Suomen syyttäjäalueen huomiota velvollisuu-
teen valvoa syyteharkintojen joutuisuutta.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki